

Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τοῦ κ. J A N T I N B E R G E N, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χάγης

I. Εἰσαγωγή

1. Ἡ διαδικασία τῆς παραγωγῆς ἀποτελεῖ οὐσιώδη παράγοντα στήν ἀνθρώπινη ζωή. Οἱ μορφές ὅμως μέ τις ὁποῖες πραγματοποιεῖται ἡ παραγωγή ἀγαθῶν καί ὑπηρεσιῶν ἀλλάζουν μέσα στό χρόνο. Ἀκόμη καί σήμερα τὰ δύο ὑπάρχοντα συστήματα παραγωγῆς, τὸ Δυτικὸ καί τὸ Κομμουνιστικόν, ὑφίστανται συνεχεῖς μεταβολές. Ὁ τομέας τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως ἀξάνει συνεχῶς σέ μέγεθος στίς Δυτικῆς Οἰκονομίας. Στίς κομμουνιστικῆς χώρες πάλι ἡ πολιτικὴ μισθῶν, ἡ ἀγροτικὴ πολιτικὴ καί ὁ βαθμὸς συγκεντρώσεως στή διαδικασία λήψεως ἀποφάσεων μεταβάλλονται.

2. Οἱ ὑποστηρικταί καί τῶν δύο συστημάτων ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ δικό τους σύστημα εἶναι τὸ ἄριστο. Ὁ ἀνταγωνισμὸς τῆς μορφῆς αὐτῆς ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τις ἀναπτυσσόμενες καί «ἀδέσμευτες» χώρες, πού ἀναζητοῦν τὸ σύστημα πού θὰ τις βοηθήσῃ στήν ἐπιτάχυνση τῆς ἀναπτύξεώς τους.

3. Μὲ τὴν ἀξαναπόμνη πείρα καί τὴν ἀξαναπόμνη κατανόηση τῶν ὑπὸ ἀμφισβήτηση πραγμάτων, ὑπάρχει μιὰ τάση σὺν τὸ νὰ βλέπουμε τὸ πρόβλημα τῆς ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς ὡς ἓνα πρόβλημα optimum. Ποιῆς εἶναι οἱ διευθετήσεις ἐκεῖνες, τόσο ὡς πρὸς τὸ σύνολο ὅσο καί ὡς πρὸς τὰ μέρη τοῦ συνόλου, πού θὰ ἐξυπηρετήσουν καλύτερα τοὺς σκοποὺς τῆς ἀνθρωπότητος; Ἀκριβῶς, κάτω ἀπὸ τὸ πρῶμα αὐτό, θὰ ἐξετάσουμε τις διάφορες λύσεις τοῦ προβλήματος τῆς ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς.

II. Οἱ σκοποὶ τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος

1. Κάθε συστηματικὴ συζήτηση τοῦ προβλήματος τῆς «ἀρίστης ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς» πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τὸν καθορισμὸ τῶν σκοπῶν τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος. Οἱ σκοποὶ αὗτοι συνοψίζονται στή μεγιστοποίηση τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας. Τὸ πρῶτο πρόβλημα συνεπῶς εἶναι ὁ καθορισμὸς τῶν ἐπιμέρους στοιχείων τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας.

2. Ἐν τούτοις, ἂν ἡ ἐκλογή πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς κοινωνίας ὡς συνόλου — δηλαδὴ ὡς συνόλου ἀτόμων — ἓνα καινούργιο καί δύσκολο πρόβλημα προστίθεται. Τὸ πρόβλημα τοῦ καθορισμοῦ τῆς μεταβολῆς στή συνολικὴ

κοινωνική χρησιμότητα από μιὰ αύξηση τῆς χρησιμότητας πού ἀπολαμβάνει ἕνα πρόσωπο καί ἀπό μιὰ ταυτόχρονη ἐλάττωση τῆς χρησιμότητας πού ἀπολαμβάνει ἕνα ἄλλο πρόσωπο. Πολλοὶ οικονομολόγοι θεωροῦν ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ βροῦμε τρόπον; συγκρίσεως τῆς χρησιμότητας μεταξύ τῶν ἀτόμων. Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι τὸ πρόβλημα μοι ὀνοῦτι δύσκολο, δὲν εἶναι ἀδύνατο.

3. Τὸ φαινόμενο τῆς μωπίας δημιουργεῖ μιὰ ἄλλη περιπλοκή. Πολλὰ ἄτομα δὲν ἐκτιμοῦν προσεκτικὰ τὴ μελλοντικὴ χρησιμότητα πού εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποκτήσουν, ἰδιαίτερα ὅταν τὸ μέλλον εἶναι ἀπομακρυσμένο.

4. Γιὰ ὅλες αὐτὲς τὶς δυσκολίες ἢ λύση πού δίνεται σήμερα εἶναι μερικὴ καί γιὰ τὴν ἐπίτευξή της βασιζόμεστε στὴ γνώμη «ἐμπείρων» ἀτόμων. Τέτοια «ἐμπείρα» ἄτομα μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογένειας ἢ ὁ δάσκαλος ἢ ὁ δικαστὴς ἢ ὁ πολιτικός. Στὴ σύγχρονη κοινωνία οἱ πὸ σπουδαῖες κοινωνικὲς ἀποφάσεις, παίρνονται ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις ἢ τὰ κοινοβούλια.

III. Μέσα στὴ διάθεση τοῦ οικονομικοῦ συστήματος

1. Τὸ πρόβλημα εὐρέσεως τῆς ἀρίστης ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, εἶναι τμῆμα μόνο τοῦ γενικωτέρου προβλήματος τῆς εὐρέσεως τῆς ἀρίστης οικονομικῆς ὀργανώσεως. Ἡ οικονομικὴ ὀργάνωση ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕναν ἀριθμὸ θεσμῶν κοινωνικῶν, πού μποροῦν νὰ χρησιμοποιήσουν ὀρισμένα ἐργαλεῖα οικονομικῆς πολιτικῆς. Πρέπει ὅμως νὰ τονισθῇ ὅτι τὸ σύνολο τῶν θεσμῶν καί τῶν ἐργαλείων ἀποτελεῖ ἕνα ἀλληλοεξαρτώμενο σύνολο πού πρέπει νὰ ικανοποιηθῶν σὺν ὅλῳ ὅλους τοὺς ὅρους μεγιστοποιήσεως τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας. Δὲν εἶναι καθόλου ἐπαρῆς νὰ ἐπιδιώκουμε μιὰ λύση πού θὰ ικανοποιηθῆ μέρος μόνο τῶν ὄρων καί θὰ ἀφήνῃ ἀνικανοποίητους τοὺς ὑπολοίπους. Ἔτσι, τὸ πρόβλημα τῆς ἀρίστης ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς δὲν μπορεῖ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ πρόβλημα τοῦ ἀρίστου φορολογικοῦ συστήματος καί τοῦ ἀρίστου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος.

2 Τὸ πρόβλημα τῶν μέσων πού βρίσκονται στὴ διάθεση τοῦ οικονομικοῦ συστήματος, εἶναι δυνατὸ νὰ καθορισθῇ σάν τὸ πρόβλημα τοῦ ἀρίστου βαθμοῦ ἀποκεντρώσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς παραγωγῆς. Τὸ πρόβλημα τὸ συναντοῦμε σὲ διάφορα ἐπίπεδα ὀργανώσεως. Ποιὸ τμῆμα τῶν ἀποφάσεων πρέπει νὰ ἀφεθῇ στὰ ἄτομα, ποιὸ στίς ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις τῆς ἐλευθέρου ἀγορᾶς, ποιὸ στίς ἐλεγχόμενες ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις, ποιὸ στίς Δημόσιες ἐπιχειρήσεις καί ποιὸ στὴ δημόσια Διοίκηση; Στὸ ἐπόμενο τμῆμα θὰ μελετήσουμε τὰ προβλήματα αὐτά.

3 Στὸ εἶδος τῶν προβλημάτων πού συζητοῦμε, σπουδαῖο ρόλο παίζουν οἱ τεχνικὲς πού χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν λήψη ἀποφάσεων ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ἀτόμων. Ὅσο οἱ ἀποφάσεις ἀφίνονται στὰ ἄτομα, τὸ πρόβλημα δὲν προκύπτει. Μόλις ὅμως βροῦμε ὅτι τὸ ἰδιωτικὸ συμφέρον καί τὸ κοινωνικὸ συμφέρον ἀποκλίνουν, πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸ πρόβλημα τῆς τεχνικῆς πού χρησιμοποιοῦμε γιὰ τὴ λήψη ἀποφάσεων πού προτίθενται νὰ μεγιστοποιήσουν τὴν εὐημερία τοῦ συνόλου. Πρέπει κατ' ἀρχὴν ὅλα τὰ ἐπὶ μέρους συμφέροντα νὰ ἀντιπροσωπεύονται. Ἐν τούτοις, ἡ σχετικὴ βαρῦτητα πού δίνουμε στὴν ἀντιπροσώπηση τῶν συμφερόντων αὐτῶν εἶναι ἕνα πρόβλημα δύσκολο. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι τρία ἄτομα

A, B και Γ έχουν να διαλέξουν ανάμεσα σε τρεις προτεινόμενες λύσεις: X Ψ και Ω. "Ας υποθέσουμε επίσης ότι ο A εκδηλώνει την προτίμησή του ως εξής: Xα > Ψα > Ωα. Οί B και Γ όμως έχουν τις εξής προτιμήσεις: Ψβ > Ωβ > Xβ και Ω > Xγ > Ψγ. "Αν υποθέσουμε ότι οι προτιμήσεις της ομάδος αυτής των τριών ατόμων εκφράζονται από τον κανόνα της πλειοψηφίας, τότε διαπιστώνουμε ότι υπάρχει μια πλειοψηφία που προτιμά τη λύση X από τη λύση Ψ (ο A και Γ), μια πλειοψηφία που προτιμά την Ψ από την Ω (ο A και ο B) και μια πλειοψηφία που προτιμά την Ω από την X (ο B και ο Γ). Έν τούτοις, συνολικά υπάρχει μια ασυνέπεια ανάμεσα στις προτιμήσεις αυτές. "Η σειρά της ψηφοφορίας θα καθορίσει τελικά την προτίμηση μιᾶς συγκεκριμένης λύσεως από τις τρεις που προτείνονται.

Γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῆς ἀσυνέπειας αὐτῆς πολλοὶ καταλήγουν στὸ νὰ ἀναγνωρίζουν τὴν ἀνάγκη τῆς παροχῆς προσθέτων ψήφων σὲ ἐμπειρογνώμονες. Στὸ Οἰκονομικὸ καὶ Κοινωνικὸ Συμβούλιο τῆς Ὀλλανδίας, τὸ ἓνα τρίτο τῶν μελῶν εἶναι ἐμπειρογνώμονες, καὶ ὄχι ἀντιπρόσωποι συγκεκριμένων κοινωνικῶν ομάδων.

IV. Ἡ optimum ὀργάνωση τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς

1. Στὸ τμῆμα αὐτὸ θὰ συζητήσουμε τὸ κύριο θέμα τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, πὸν συνίσταται στὴν εὕρεση τοῦ optimum συνδυασμοῦ θεσμῶν καὶ ἐργαλείων οικονομικῆς πολιτικῆς. Καθὼς ἐτονίσαμε στὸ τμῆμα III. 1, τὸ σύνολο τῶν θεσμολογικῶν αὐτῶν διαρρυθμίσεων πρέπει νὰ ικανοποιῆ ὅλους τοὺς ὅρους γιὰ τὴ μεγιστοποίηση τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας.

"Ἡ παραγωγή στὴν πῶ εὐρεῖα τῆς ἔννοια, πὸν περιλαμβάνει καὶ τὴν παραγωγή συλλογικῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, θὰ πρέπει νὰ ὀργανωθῆ ἐν μέρει στὸν δημόσιο καὶ ἐν μέρει στὸν ἰδιωτικὸ τομέα. Ὁ ἰδιωτικὸς τομεὺς εἶναι δυνατὸ νὰ περιλαμβάνῃ ὅλες τὶς παραγωγικὲς δραστηριότητες πὸν ἔχουν τὰ ἐπόμενα δύο χαρακτηριστικά.

- α) Τὸ ὀριακὸν κόστος εἶναι ἴσο ἢ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ μέσο κόστος καὶ
- β) ἀπουσία ἐξωτερικῶν οικονομῶν.

Με ἐξωτερικὲς οικονομίες, στὸ πλαίσιο τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, ἐννοοῦμε τὰ εὐεργετήματα πὸν ἀπολαμβάνουν ἀπὸ τὴν παραγωγή ἑνὸς ἀγαθοῦ, πρόσωπα διαφορετικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα πὸν ὑφίστανται τὴν συγκεκριμένη θυσία γιὰ τὴν ἀπόκτησή του. Ἐνα βασικὸ παράδειγμα εἶναι ἡ διατήρηση τοῦ ὀδικοῦ δικτύου. Ἀφοῦ κατὰ κανόνα κανεὶς δὲν πληρώνει μιὰ συγκεκριμένη τιμὴ γιὰ τὴν χρησιμοποίηση ἑνὸς δρόμου, ὅλα τὰ πλεονεκτήματα πὸν ἔχει ἕνας καλὰ συντηρούμενος δρόμος εἶναι ἐξωτερικά.

"Ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἰδιωτικὴ παραγωγή εἶναι ἐπιτρεπτὸς οικονομικὸς θεσμὸς σὲ ἓνα optimum οἰκονομικὸ σύστημα εἶναι ὅτι, σὲ ὀρισμένες παραγωγικὲς διαδικασίες, οἱ ἀποφάσεις πὸν παίρνονται ἀπὸ τοὺς ἰδιώτες παραγωγοὺς συμπίπτουν με ἐκεῖνες πὸν θεωροῦνται ὅτι προωθοῦν τὸ γενικὸ συμφέρον. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ ἀναγνωρισθῆ ὅτι καὶ οἱ δημόσιες ἐπιχειρήσεις εἶναι δυνατὸ νὰ ικανοποιήσουν τοὺς ὅρους ἀριστοποιήσεως, εἰς ὅσους μποροῦν νὰ παράγουν ἐξ

Ίσου άποδοτικά και έφ' όσον τούς δίνεται έπαρκής έλευθερία διοικήσεως. Το χαρακτηριστικό (α) που αναφέραμε παραπάνω συναντάται περισσότερο στην παραγωγή μικρής κλίμακας παρά στην παραγωγή μεγάλης κλίμακας, άν και ή τελευταία μπορεί επίσης σέ όρισμένες περιπτώσεις νά ίκανοποιήση τόν όρο (α). Η περίπτωση λοιπόν για ιδιωτική παραγωγή είναι άρκετά εύλογοφανής στην παραγωγή μικρής κλίμακας. Σχετική περίπτωση είναι ή παραγωγή που υπόκειται σέ φθίνουσα άπόδοση, ιδιόωτερα δέ ή γεωργική παραγωγή.

Η παραγωγή είναι δυνατό νά διεξαχθή καλύτερα στό δημόσιο τομέα, εάν επικρατούν τά δύο παρακάτω χαρακτηριστικά:

γ) Όριακό κόστος χαμηλότρο από τό μέσο κόστος

δ) παρουσία έξωτερικών οικονομίων.

Στήν περίπτωση (γ), τυπική στίς επιχειρήσεις μέ ύψηλό σταθερό κόστος και τεχνικά πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα, ή ιδιωτική παραγωγή θά όδηγήση σέ θανάσιμο συναγωνισμό τίς επιχειρήσεις και σά συνέπεια θά καταλήξη σέ μονοπωλιστικές διαρρυθμίσεις, οι όποιες περιορίζουν τήν παραγωγή κάτω από τό επιθυμητό επίπεδο. Στήν περίπτωση (δ) δέν υπάρχει τίποτα που νά μάς έξασφαλίζει ότι οι ιδιώτες παραγωγοί θά λάβουν ύπ' όψη τίς έξωτερικές οικονομίες. Κι' έτσι και στην περίπτωση (δ) τό επίπεδο παραγωγής δέν θά είναι τό επιθυμητό. Ένας κατάλογος τών δραστηριοτήτων που έχουν τά χαρακτηριστικά (γ) και (δ) περιλαμβάνει τίς ακόλουθες δραστηριότητες. Έξασφάλιση έσωτερικής και έξωτερικής ασφάλειας και δικαιοσύνης, διατήρηση ισχυρής νομισματικής μονάδας, διατήρηση του όδικου δικτύου, τών λιμένων και τών σιδηροδρόμων, ή έξασφάλιση τής Παιδείας και τής υγείας και ή ένθάρρυνση τών πολιτιστικών δραστηριοτήτων, διατήρηση του τηλεπικοινωνιακού δικτύου και τών μέσων πληροφορήσεως, ό προγραμματισμός τής οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξεως και ή άπόφαση για τόν καθορισμό του ρυθμού ανάπτυξεως, ή παραγωγή ενεργείας και ή ύδρευση, καθώς επίσης και ή παραγωγή άτσαλιού και ή βαριά χημική βιομηχανία. Ό κατάλογος αυτός είναι ένδεικτικός υπό τήν έννοια ότι καινούργια έρευνα θά συντελέση στην επέκταση του καταλόγου αυτού.

2. Μόλις άναγνωρίζεται ότι ή παραγωγική δραστηριότητα του Κράτους είναι ένα άπαραίτητο στοιχείο του optimum οικονομικού συστήματος, άμέσως άποκτά σημασία ό τρόπος λήψεως αποφάσεων από τό σύνολο, μ' άλλα λόγια τό σύστημα ψηφοφορίας και κατά συνέπεια τό πολιτικό σύστημα. Το θέμα όμως αυτό βρίσκεται έξω από τό σκοπό του άρθρου αυτού και κατά συνέπεια θά άρκεσθούμε μόνο σέ όσα αναφέραμε στό τμήμα III. 3.

3. Το φορολογικό σύστημα περιλαμβάνει ένα σπουδαίο σύνολο εργαλείων οικονομικής πολιτικής. Η οικονομική άνάλυση μπορεί νά μάς φωτίση άρκετά στον τρόπο τής καλύτερης χρησιμοποίησεως τών εργαλείων αυτών. Οι όροι που θέτει ή οικονομική άνάλυση για τή μεγιστοποίηση τής κοινωνικής ευημερίας συνεπάγονται συνήθως άναδιανομή του εισοδήματος. Στην πραγματικότητα, ή χρησιμότητα όλων τών θεσμολογικών διαρρυθμίσεων είναι συζητήσιμη, εάν τό σύνολο τών διαρρυθμίσεων αυτών δέν περιλαμβάνη ένα σωστό άναδιανεμητικό σύστημα. Έλεύθερος συναγωνισμός και ιδιωτική παραγωγή χωρίς κατάλληλο άνα-

διανεμητικό σύστημα αποτελούν επιβλοβίς κοινωνικούς θεσμούς (όπως συνέβη στην περίπτωση του απεριόριστου καπιταλισμού του 19ου αιώνα). Σύμφωνα με την οικονομική ανάλυση (γνωστή σαν welfare economics) το αναδιανεμητικό σύστημα δεν πρέπει να επηρεάζει τις όριακές αποφάσεις για παραγωγή και κατανομή. Στην πραγματικότητα ένας τέτοιος όρος αποκλείει τόσο τους έμμέσους όσο και τους άμεσους φόρους, από τη λύση. Μά τέτοια λύση δίνει σαν κατάλληλους φόρους, τους φόρους επί της παραγωγικής ικανότητας, όπως π.χ. τους φόρους επί της περιουσίας. Έν τούτοις, δεν είναι καθόλου βέβαιο αν οι φόροι εισοδήματος επηρεάζουν την προσφορά παραγωγικών υπηρεσιών ή αν οι φόροι επί των κερδών επηρεάζουν τις αποφάσεις για τον όγκο της παραγωγής από μέρους των εταιρειών. Μια εμπειρική απάντηση στα ερωτήματα αυτά είναι απαραίτητη πρώτου αποφασίσουμε για την καταλληλότητα των φόρων εισοδήματος ή των φόρων επί των κερδών.

4. Στην προσπάθεια άνευρέσεως του άριστου οικονομικού συστήματος, περιλαμβάνεται και η έκλογη διαφόρων θεσμών που ρυθμίζουν την ανταλλαγή των προϊόντων. Η οικονομική ανάλυση απαιτεί την απουσία κάθε διαφοροποίησης των τιμών με σκοπό τη διάκριση ανάμεσα σε κατηγορίες ατόμων και την ισότητα μεταξύ τιμής και όριακού κόστους. Οι όροι αυτοί επιτυγχάνονται στις αγορές που επικρατεί έλεύθερος ανταγωνισμός — προϋποτιθεμένου ότι και οι άλλοι όροι που πρέπει να εκπληρωθούν μιὰ optimum κατάσταση επικρατούν (όπως π.χ. οι όροι της αναδιανομής). Άλλά μιὰ τέτοια περίπτωση έχει εφαρμογή μόνο στα προϊόντα των παραγωγικών δραστηριοτήτων, που δεν απολαμβάνουν έξωτερικές οικονομίες και των οποίων το όριακό κόστος δεν είναι χαμηλότερο από το μέσο κόστος. Επιπλέον ή έλεύθερη αγορά δεν λειτουργεί αποτελεσματικά όσον αφορά προϊόντα που έχουν μακροχρόνια περίοδο παραγωγής ή μικρή ελαστικότητα ζήτησης ή προσφοράς. Στις αγορές αυτές, κυρίως αγορές αγροτικών προϊόντων, καθώς επίσης οικοδομών και πλοίων, μεγάλες μεταβολές στις τιμές και μερικές φορές στις ποσότητες έχουν διαταρακτικά αποτελέσματα και κατά συνέπεια ή ρυθμιζόμενη αγορά προσφέρεται σαν καλύτερη θεσμολογική διαρρύθμιση.

Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να συζητηθεί και το πρόβλημα του καθορισμού των τιμών των προϊόντων, των οποίων το όριακό κόστος είναι χαμηλότερο από το μέσο κόστος. Για τα προϊόντα της κατηγορίας αυτής ένα διμερές σύστημα τιμών (two-part rate system) αποτελεί την καλύτερη προσέγγιση στους όρους της μεγιστοποίησης της κοινωνικής ευημερίας. Το σύστημα όμως αυτό μάς δημιουργεί ένα καινούργιο πρόβλημα, συγκεκριμένα το πρόβλημα του καθορισμού του επιπέδου του παγίου ποσού που θα πληρώνεται από κάθε μονάδα καταναλωτή. Για τις βιομηχανίες που έμπιπτουν στην κατηγορία αυτή, το σύνολο των παγίων αυτών ποσών θα καθορίσει τα κέρδη τους, και αν οι βιομηχανίες αυτές λειτουργούν σαν ιδιωτικές επιχειρήσεις, και την επένδυσή τους επίσης. Αύθαιρετος καθορισμός των παγίων αυτών ποσών, σημαίνει πολλές φορές έσφαλμένες επενδυτικές αποφάσεις. Γι' αυτό το λόγο, στις παραγωγικές δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής (π.χ. παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος) οι αποφάσεις επενδύσεων πρέπει να λαμβάνονται από την κεντρική προγραμματίζουσα Αρχή.

5. Ἡ συζήτηση γιὰ τὸ ἄριστο οἰκονομικὸ σύστημα πρέπει νὰ συμπληρωθῇ μὲ τὸν καθορισμὸ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν ποὺ τὸ χαρακτηρίζουν. Ὁ ἐπακριβῆς καθορισμὸς τῶν θεσμῶν αὐτῶν εἶναι λιγώτερο εὐκόλος ἀπὸ τὸν καθορισμὸ τῶν καθαρὰ οἰκονομικῶν θεσμῶν. Μερικὲς ἀπὸ τὶς θεσμολογικὰς αὐτὰς διαρρυθμίσεις εἶναι πλησιέστερα στὴν οἰκονομικὴ σφαῖρα σὲ σχέση μετὰ ἄλλες ἀνάλογες διαρρυθμίσεις. Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα π.χ. ἔχει ἄμεσους δεσμοὺς μετὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, καὶ μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ συμπληρωματικὸν πρὸς αὐτήν. Ἐπι πλεόν, τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα εἶναι ἓνα μέσον γιὰ τὴν ἐπίτευξιν ἰσότητος στὴ διανομὴ τοῦ εἰσοδήματος.

6. Ἡ σκιαγράφηση τοῦ ἀρίστου συστήματος ὀργανώσεως τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς, πρέπει νὰ συμπληρωθῇ ἐπίσης μετὰ τὸν καθορισμὸ τοῦ βαθμοῦ συγκεντρώσεως ποὺ χαρακτηρίζει τὶς θεσμολογικὰς διαρρυθμίσεις καὶ τὰ ἐργαλεῖα πολιτικῆς ποὺ διαθέτουν. Μερικὲς παραγωγικὰς δραστηριότητες λειτουργοῦν καλύτερα σὲ μονάδες ποὺ ἀπασχολοῦν π.χ. δέκα ἐργάτες (ἀροτοποιεῖα), ἐνῶ ἄλλες, ὅπως π.χ. χαλυβουργεῖα, ἀπασχολοῦν μερικὰς χιλιάδας ἀτόμων. Σπουδαῖοι παράγοντες στὴν περίπτωσιν αὐτὴ εἶναι τὸ κόστος μεταφορᾶς καὶ οἱ οἰκονομικὲς κλίμακες. Ὅσο πῶς σημαντικὸς ὁ πρῶτος παράγων τόσο περισσότερη σκοπιμότητα παρουσιάζει ἡ ἀποκέντρωση. Ἀντίθετα, ὅσο σημαντικώτερος οἱ οἰκονομικὲς κλίμακες τόσο εὐνοϊκώτερον γίνεται ἡ λύσις τῆς συγκεντρώσεως. Ἐν τούτοις, πρέπει νὰ τοις ἐπισημωθῇ ἡ σημασία ποὺ ἔχουν ἄλλοι παράγοντες ὅπως π.χ. ἡ ἱκανότητα τῶν ἐπιχειρηματιῶν γιὰ ὀργάνωσιν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποκέντρωσιν στὸν τομέα τῆς δημοσίας διοικήσεως, ὁ κυριώτερος παράγων ἀποκεντρώσεως εἶναι ἡ φύσις τῶν ἔξωτερικῶν οἰκονομιῶν. Κατ' ἀρχήν, ὁ μεγαλύτερος βαθμὸς ἀποκεντρώσεως εἶναι ἐπιθυμητὸς ἀπὸ τὴν δημοκρατικὴν ἄποψιν. Ἐν τούτοις, μόλις ἀναγνωρίσουμε ὅτι οἱ ἀποφάσεις ποὺ παίρνονται ἀπὸ περιφερειακὰς ἀρχὰς εἶναι δυνατὸ νὰ ἔχουν σημαντικὴ ἐπίδρασιν στὰ συμφέροντα ἀτόμων ποὺ βρῶσιντο σὲ ἄλλες περιφέρειαι, ἀμέσως βλέπομε τὴν ἀνάγκην γιὰ συγκεντρωτικὴν λήψιν ἀποφάσεων. Ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως, μιὰ τέτοια ἐπίδρασις πάνω σὲ συμφέροντα ποὺ βρῶσιντο ἔξω ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς περιφερειακῆς ἀρχῆς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ περίπτωσιν ἔξωτερικῶν οἰκονομιῶν. Συνεπῶς δημόσιαις δραστηριότητις ποὺ ἐπηρεάζουν τὸ ἔθνος σὰ σύνολο πρέπει νὰ λειτουργοῦν στὸ ἐθνικὸν ἐπίπεδο. Ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ εἶναι συγκεντρωτικὴ ἀκριβῶς γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν οἱ ἐπιβλαβεῖς συνέπειαι ποὺ μπορεῖ νὰ ἔλθῃ ὁ συναγωνισμὸς στὰ φορολογικὰ ποσοστὰ ἀνάμεσα στὶς διάφορας περιφέρειαι.

7. Ἄν καὶ ἐδώσαμε μερικὰς κατευθύνσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀρίστης ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς, ἐν τούτοις, σημαντικὰ θέματα ἔμειναν ἄλυτα. Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἀναφέρθησαν ἀφορῶν τὴν δυσκολίαν συγκρίσεως χρησιμοτήτων ἀνάμεσα στὰ ἄτομα, τὴν ἔλλειψιν γνώσεως γιὰ τὴν ἐπίδρασιν ὀρισμένων κοινωνικῶν καὶ πολιτιστικῶν θεσμῶν, τὸν τρόπο πραγματοποιήσεως τῆς ἐπιθυμητῆς ἀναδιανομῆς τοῦ εἰσοδήματος, τὴν γεωγραφικὴν κατανομὴν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ τὸ ἄριστον κοινωνικὸν δίκτυον ποὺ ἀνταποκρίνεται σ' αὐτήν.

V. Optimum ὀργάνωση τῆς διεθνούς παραγωγῆς

1. Ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ἢ τὴν τεχνικὴ ἄποψη τὸ ἔθνος ἀποτελεῖ μιὰ εὐθαίρετη μονάδα. Ἡ ἐποχὴ μας ἀπαιτεῖ τὴν ἄριστη ὀργάνωση ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας. Οἱ κύριες δυνάμεις ποὺ τὴν ἐμποδίζουν εἶναι ὄχι οἱ οἰκονομικῆς φύσεως ἀλλὰ στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς φύσεως. Ἐν τούτοις, ἂν δὲν βρεθῆ λύση στὰ προβλήματα αὐτὰ κάθε οἰκονομικὴ δραστηριότητα εἶναι χωρὶς περιεχόμενο. Τὸ κύριο πρόβλημα εἶναι ἡ ἐπινόηση ἑνὸς καταστατικοῦ Χάρτη τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, ποὺ ἐνῶ ἐξασφαλίζει τὴν παγκόσμια εἰρήνη θὰ ἐγγυᾶται ταυτόχρονα τὴν ἀλλαγὴ τῶν κοινωνικῶν συστημάτων.

2. Ἀλλὰ ἂν καὶ τὸ πρόβλημα αὐτὸ ποὺ ἀποτελεῖ τὴν οὐσία τῆς διαμάχης στὶς σχέσεις Ἀνατολῆς — Δύσεως, δὲν εἶναι ὄριμο γιὰ ἀμεση λύση, ἐν τούτοις, δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίζουμε τὴν ἀνάγκη τῆς καλύτερης ὀργανώσεως τοῦ μὴ κομμουνιστικοῦ κόσμου. Μερικὲς θεσμολογικὲς διαρρυθμίσεις καὶ τὰ ἐργαλεῖα πολιτικῆς ποὺ διαθέτουν, ἔχουν ἐξωτερικὲς ἐπιδράσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν παγκόσμια οἰκονομία. Κατὰ συνέπεια πρέπει νὰ ἀφεθοῦν στὴν ἐξουσία Διεθνῶν Ἀρχῶν. Θὰ ἀναφέρουμε ἓνα παράδειγμα ἀπὸ τὴ Δημοσιονομικὴ Πολιτικὴ. Ἡ ἀναδιανομὴ τοῦ διεθνούς εἰσοδήματος, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴ μεγιστοποίηση τῆς παγκόσμιας εὐημερίας, μόνο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ πραγματοποιηθῆ. Εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ὑπαρξὴ ἑὸς διεθνούς ὀργανισμοῦ ποὺ θὰ μπορεῖ νὰ διορθώσῃ τὴν παγκόσμια κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ στὴ διανομὴ τοῦ εἰσοδήματος. Ἡ φυσικώτερη μορφή τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ θὰ εἶναι ἑνὸς Διεθνούς Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, τὸ ὁποῖο θὰ ἔχη τὴν ἐξουσία νὰ συλλέγῃ ὀρισμένους φόρους καὶ θὰ εἶναι ἐπιφορτισμένο μὲ δυὸ κύριες ἀποστολές:

1) Τὴ χρηματοδότηση τῆς δημιουργίας κοινωνικοῦ κεφαλαίου στὶς ἀναπτυσσόμενες χῶρες, καὶ γιὰ τὴν ὁποία ἡ δανειοδότηση δὲν ἀποτελεῖ τὴν κατάλληλη μορφή χρηματοδοτήσεως καὶ

2) τὴ λειτουργία ἑνὸς διεθνούς σχεδίου ἀσφαλίσεως κατὰ τῶν μειώσεων τῶν εἰσπράξεων ἀπὸ τὶς ἐξαγωγές, ποὺ προκύπτουν λόγω τῶν διακυμάνσεων στὴ ζήτηση ὀρισμένων προϊόντων.

Δεδομένου ὅτι τὰ πλεονάσματα ποὺ τυχόν θὰ ἀφήνῃ ἡ λειτουργία τοῦ σχεδίου ἀσφαλίσεως θὰ εἶναι ἀνεπαρκῆ γιὰ τὴ χρηματοδότηση τοῦ πρώτου σκοποῦ, θὰ πρέπει τὸ Διεθνὲς αὐτὸ Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν νὰ ἔχη τὴν ἐξουσία νὰ ἐπιβάλλῃ φόρους στὶς χῶρες - μέλη. Ἡ εἰσπράξη τῶν φόρων αὐτῶν μπορεῖ νὰ ἐνωματωθῆ στὴν κλίμακα τῶν τελῶν συμμετοχῆς στὰ Ἠνωμένα Ἐθνη. Στὸ παρὸν στάδιο τῆς ἐξελίξεως δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη γιὰ ἄλλους καινούργιους ὀργανισμοὺς ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἀναφέραμε. Τὰ προβλήματα τῆς διεθνούς οἰκονομικῆς πολιτικῆς μποροῦν νὰ βροῦν καλύτερες λύσεις ἂν οἱ ὑπάρχοντες ὀργανισμοὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν κατὰ καλύτερο τρόπο.